Systemy informatyczne Studia I stopnia, tryb stacjonarny i niestacjonarny Instrukcja laboratoryjna cz. 6 w7'6

1. Wybrane ogólne aspekty modelowania danych.

1.1 Związki (powiązania) encji.

Związki (powiązania) encji to pojęcie stosowane w kontekście baz danych, które odnosi się do powiązań między dwoma lub więcej encjami. Encja to zbiór informacji, który reprezentuje jednostkę lub obiekt, np. klienta, produkt, zamówienie itp.

Związki encji opisują, jakie powiązania występują między encjami w bazie danych. Przykładowo, encja "klient" może być powiązana z encją "zamówienie" poprzez relację "jeden do wielu", co oznacza, że jeden klient może mieć wiele zamówień, ale jedno zamówienie może być przypisane tylko do jednego klienta. Inne przykłady związków encji to relacja "jeden do jednego" (jedna encja jest powiązana tylko z jedną inną encją) i relacja "wiele do wielu" (wiele encji jest powiązanych z wieloma innymi encjami).

Dobrze zaprojektowane związki encji są kluczowe dla utrzymania spójności i integralności danych w bazie danych. W praktyce oznacza to, że dane są przechowywane i aktualizowane w sposób spójny, a zmiany w jednej encji automatycznie wpływają na inne powiązane z nią encje.

1.2 Związki (powiązania) 1:N identyfikujące i nieidentyfikujące.

- a) Powiązania identyfikujące (ang. identifying relationships) w takich relacjach klucz obcy w encji "wiele" zawiera część lub całość klucza głównego encji "jeden". Innymi słowy, klucz obcy w encji "wiele" jednoznacznie identyfikuje powiązaną encję w encji "jeden". Przykładem powiązania identyfikującego jest relacja między zamówieniem a jego pozycjami klucz obcy w encji "pozycje zamówienia" zawiera numer zamówienia, co umożliwia jednoznaczne powiązanie każdej pozycji zamówienia z konkretnym zamówieniem.
- b) Powiązania nieidentyfikujące (ang. non-identifying relationships) w takich relacjach klucz obcy w encji "wiele" nie zawiera żadnej części klucza głównego encji "jeden". Klucz obcy umożliwia jedynie powiązanie rekordów z encji "wiele" z konkretną encją w encji "jeden", ale nie identyfikuje jej w sposób jednoznaczny. Przykładem powiązania nieidentyfikującego jest relacja między klientem a zamówieniem każde zamówienie jest przypisane do jednego klienta, ale nie jest identyfikowane za pomocą klucza obcego zawierającego część klucza głównego encji "klient".

Dobrze zaprojektowane powiązania identyfikujące i nieidentyfikujące są ważne dla utrzymania spójności i integralności danych w bazie danych. Powiązania identyfikujące są szczególnie przydatne, gdy potrzebne są operacje zmiany, aktualizacji lub usuwania danych, ponieważ umożliwiają jednoznaczne identyfikowanie rekordów w bazie danych. Powiązania nieidentyfikujące są przydatne, gdy potrzebne są tylko informacje o powiązaniu rekordów bez potrzeby jednoznacznego ich identyfikowania.

1.3 Przykład dla powiązań identyfikujących i nieidentyfikujących.

Powiązania identyfikujące:

Encja 1: "Order" (zamówienie)

Encja 2: "OrderItem" (pozycja zamówienia)

Powiązanie: "Order" 1:N "OrderItem"

Komentarz: każda pozycja zamówienia jest powiązana z konkretnym zamówieniem, a zamówienie może mieć wiele pozycji. W tym przypadku klucz obcy encji "OrderItem" jest kluczem częściowym encji "Order", ponieważ składa się z klucza głównego encji "Order" oraz innego atrybutu (na przykład "OrderItemNumber"), który identyfikuje konkretną pozycję w zamówieniu.

Powiązania nieidentyfikujące:

Encja 1: "Student" (student) Encja 2: "Course" (kurs)

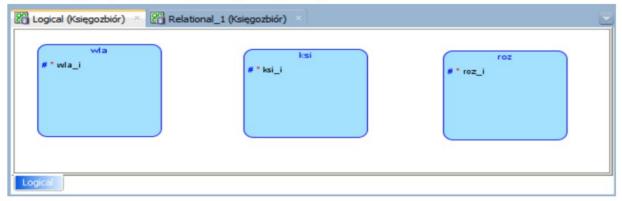
Powiązanie: "Student" N:M "Course"

Komentarz: studenci mogą być zapisani na wiele kursów, a kursy mogą mieć wielu studentów. W tym przypadku powiązanie jest nieidentyfikujące, ponieważ nie ma jednoznacznie określonego klucza głównego ani klucza obcego. Zamiast tego, w bazie danych jest utworzona trzecia tabela (na przykład "Enrollment"), która łączy klucze główne encji "Student" i "Course" za pomocą dwóch kluczy obcych.

1.4 Przykładowy wzornik "Księgozbiór" w SDDM.

Modelowane są trzy encje: wla (Właściciele) – nazwa opisowa wlas, ksi (Książki) – nazwa opisowa ksia, i roz (Rozdziały) – nazwa opisowa rozd, dla każdej jest definiowany wprost jeden atrybut kluczowy z typem Integer, pozostałe zgodnie z typem powiązania 1:N są dodawanie automatycznie przez program. Wzornik jest zapisywany pod nazwą "Księgozbiór".

Model logiczny ERD początkowy, bez powiązań

Definicje poszczególnych encji – okno właściwości. Encja wla Properties - wlas Q Seneral Attributes General Unique Identifiers Name wlas Short Name Subtypes Volume Properties Synonyms Engineer To Synonym to display -Comments in RDBMS Overlapping Attributes Preferred Abbreviation Impact Analysis Long Name Measurements Based on Structured Type Change Requests Responsible Parties Super Type ▼ Select Documents - Dynamic Properties Source User Defined Properties Classification Types Allow Type Substitution: Summary Create Surrogate Key: Deprecated QK Apply Naming Rules Help Properties - wlas Q Attributes Attributes Unique Identifiers Details Overview UDP Relationships Subtypes **66** Name wla_i Volume Properties 9 + × 4 4 1 1 1 1 1 Engineer To Data Type O Domain Name -Comments -Comments in RDBMS Data type ○ Structured Overlapping Attributes ▼ Preferred □ Source Type Integer Impact Analysis Change Requests Documents ✓ Primary UID ☐ Relation UID ✓ Mandatory ☐ Deprecated Comments Comments in RDBMS Notes **-User Defined Properties** Summary QK Unique Identifiers Unique Identifiers Relationships 19 1 + 30 Subtypes Name PUID Deprecated Volume Properties Engineer To Overlapping Attributes Notes Impact Analysis Measurements Change Requests Responsible Parties Dynamic Properties

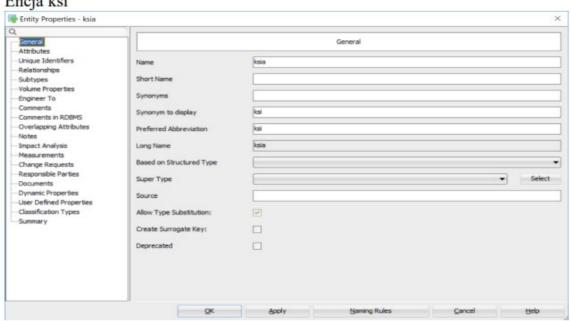
Apply

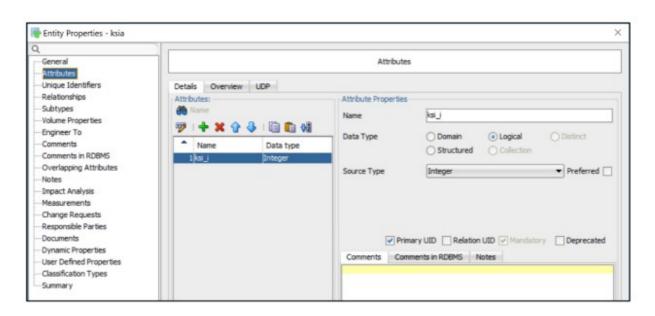
Naming Rules

Help

User Defined Properties
Classification Types Summary

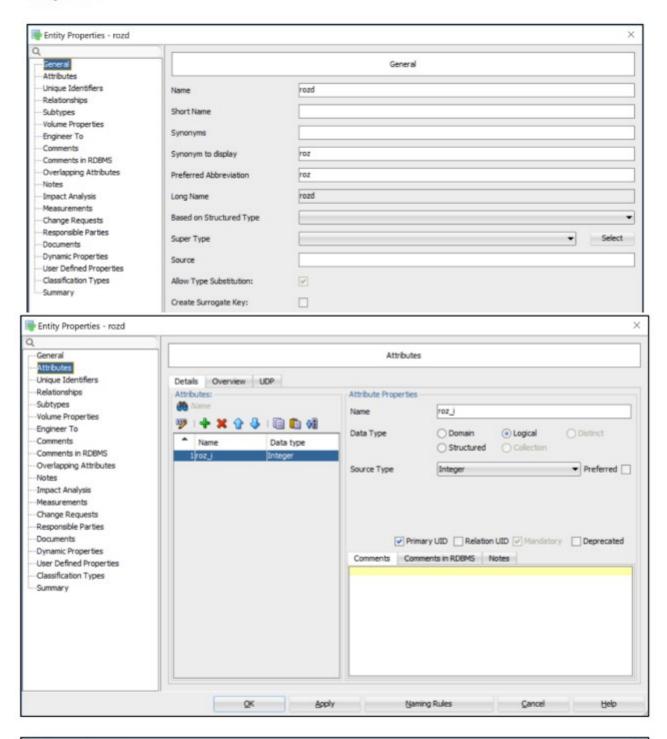
Encja ksi

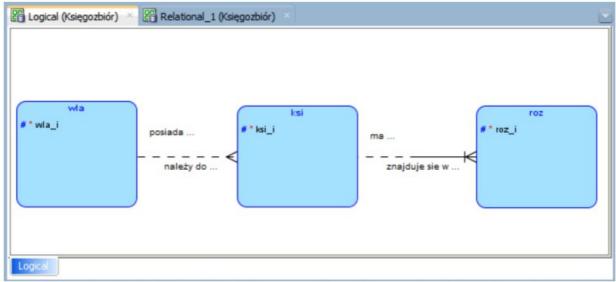

Encja roz

Model logiczny ERD po zdefiniowaniu powiązania 1:N

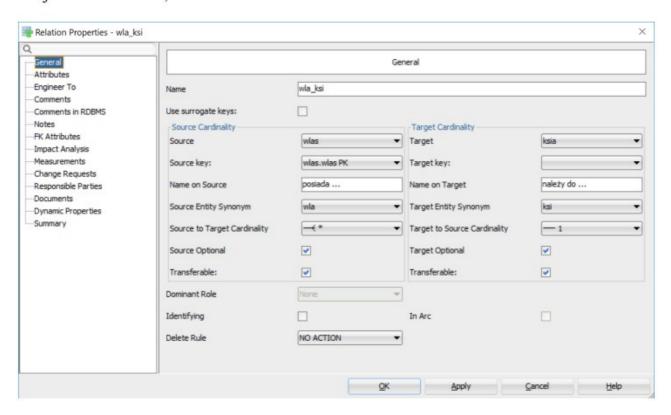

Kształty powiązań różnią się tylko dodanym paskiem (pionową kreską) obok symbolu "wiele" dla powiązania identyfikującego, natomiast zobrazowanie encji nie zmieniło się.

Definicje atrybutów encji ksi i roz po utworzeniu powiązania Wykaz atrybutów dla encji wla nie zmienił się, natomiast w przypadku pozostałych encji SDDM automatycznie utworzył (dodał) "miejsce" dla atrybutu, który będzie zawierał wartości atrybutu klucza głównego z encji źródłowej, czyli w danej encji będzie atrybutem-kluczem obcym. Należy w przypadku tego dodanego atrybutu zwrócić uwagę na wyszarzone pola edycyjne, wyboru i radiowe: "Name", "Logical", "Source Type", "Mandatory", i zaznaczone pola wyboru "Primary UID" oraz "Relational UID".

Własności powiązania nieidentyfikującego wla_ksi

Encja wla - źródłowa, ksi - docelowa

Własności powiązania identyfikującego ksi_roz

Encja ksi - źródłowa, roz - docelowa

Pole wyboru "Identifying" zaznaczone, pole wyboru "Target Optional" wyszarzone.

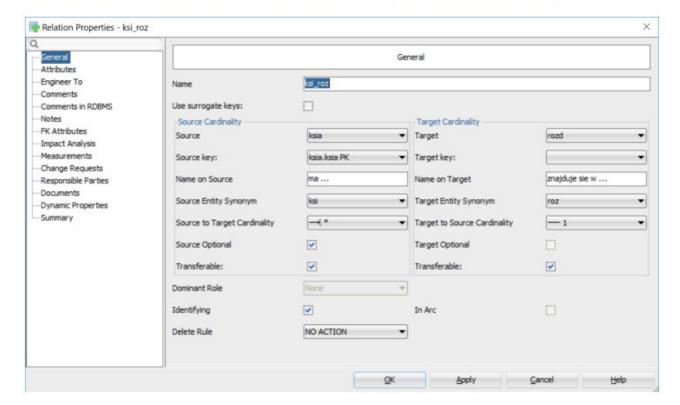
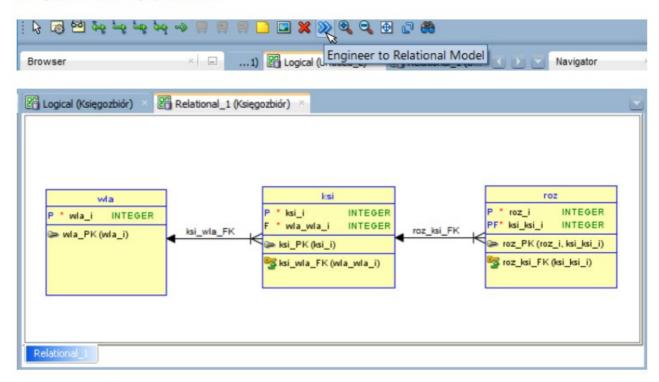

Diagram relacyjny

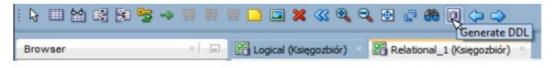
Tworzony jest po kliknięciu dla okna "Logical …" ikony "Engineer …", a następnie przycisku "Engineer" w kolejnym oknie.

Na tym diagramie kształty powiązań nieidentyfikującego i identyfikującego są identyczne (oba mają "pasek UID", czyli "UID Bar"), a różnica jest widoczna w określeniu klucza głównego tabel.

Utworzenie modelu fizycznego (skryptu budowania tabel w bazie),

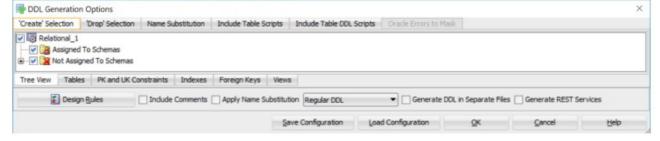
Po kliknięciu z okna modelu relacyjnego ikony "Generate DDL"

w kolejnym oknie klikamy przycisk "Generate",

i w następnym – klikamy przycisk "OK".

Wygeneruje to skrypt gotowy do wczytania do bazy:

```
X
DDL File Editor - Oracle Database 11g
Oracle Database 11g
                             Relational_1
       - Generated by Oracle SQL Developer Data Modeler 18.3.0.268.1156
  2
  3 CREATE TABLE ksi (
         ksi i
                      INTEGER NOT NULL,
  4
  5
         wla_wla_i INTEGER NOT NULL
  6
     );
    ALTER TABLE ksi ADD CONSTRAINT ksi pk PRIMARY KEY ( ksi i );
  7
  9 CREATE TABLE roz (
 10
                     INTEGER NOT NULL,
         ksi ksi i INTEGER NOT NULL
 11
 12
     );
 13
    ALTER TABLE roz ADD CONSTRAINT roz_pk PRIMARY KEY ( roz_i,
 14
                                                           ksi ksi i );
 15
 16
     CREATE TABLE wla (
 17
         wla i INTEGER NOT NULL
 18
     ALTER TABLE wla ADD CONSTRAINT wla pk PRIMARY KEY ( wla i );
 19
 20
 21
     ALTER TABLE ksi
 22
         ADD CONSTRAINT ksi wla fk FOREIGN KEY ( wla wla i )
 23
             REFERENCES wla ( wla i );
 24
     ALTER TABLE roz
         ADD CONSTRAINT roz ksi fk FOREIGN KEY ( ksi ksi i )
 25
 26
             REFERENCES ksi ( ksi i );
 27
 28
     -- Oracle SQL Developer Data Modeler Summary Report:
 29
                                     Find
                                                    Close
```

Analiza skryptu tworzenia tabel w bazie.

Ten kod tworzy trzy tabele: ksi, roz i wla, oraz dodaje ograniczenia klucza głównego i obcego między nimi.

W tabeli ksi definiowane są dwa atrybuty kluczowe: ksi_i i wla_wla_i, z których oba są wymagane (NOT NULL). W tabeli roz definiowany jest atrybut kluczowy roz_i i atrybut obcy ksi_ksi_i, który wskazuje na klucz główny tabeli ksi. W tabeli wla definiowany jest atrybut kluczowy wla i.

Następnie są dodawane ograniczenia klucza głównego dla każdej z tabel. W tabeli ksi klucz główny składa się z atrybutu ksi_i, a w tabeli roz z atrybutów roz_i i ksi_ksi_i.

Kolejne dwa polecenia dodają ograniczenia klucza obcego. Pierwsze ograniczenie łączy kolumnę wla_wla_i w tabeli ksi z kolumną wla_i w tabeli wla. Drugie ograniczenie łączy kolumnę ksi_ksi_i w tabeli roz z kolumną ksi_i w tabeli ksi.

W powyższym kodzie SQL, istnieją powiązania identyfikujące oraz nieidentyfikujące między tabelami.

Powiązanie identyfikujące występuje między tabelą ksi a tabelą wla, gdzie klucz obcy wla_wla_i w tabeli ksi odnosi się do klucza głównego wla_i w tabeli wla. Dzięki temu powiązaniu, możemy zidentyfikować poszczególne wiersze w tabeli ksi na podstawie klucza głównego w tabeli wla.

Powiązanie identyfikujące występuje również między tabelą roz a tabelą ksi, gdzie klucz obcy ksi_ksi_i w tabeli roz odnosi się do klucza głównego ksi_i w tabeli ksi. Dzięki temu powiązaniu, możemy zidentyfikować poszczególne wiersze w tabeli roz na podstawie klucza głównego w tabeli ksi.

Natomiast powiązania nieidentyfikujące występują poprzez dodanie klucza składającego się z dwóch kolumn w tabeli roz, czyli roz_i oraz ksi_ksi_i, który odnosi się do klucza głównego w tabeli roz. Dzięki temu powiązaniu, możemy zidentyfikować poszczególne wiersze w tabeli roz, ale tylko w kontekście konkretnych wierszy w tabeli ksi.

1.5 Encje zależne (słabe) i niezależne (mocne).

W kontekście modelowania bazy danych encje można podzielić na dwie kategorie: encje zależne i niezależne.

Encja niezależna to encja, która istnieje niezależnie od innych encji w bazie danych. Oznacza to, że posiada swoje własne atrybuty, które nie zależą od innych encji, a także nie zawiera klucza obcego, który wskazywałby na powiązanie z inną encją.

Encja zależna z kolei to encja, która zależy od innej encji w bazie danych. Oznacza to, że posiada atrybuty, które są połączone z atrybutami innej encji za pomocą klucza obcego. Powiązanie między encjami zazwyczaj reprezentuje relację jeden do wielu, czyli jeden rekord w encji nadrzędnej może być powiązany z wieloma rekordami w encji zależnej.

Różnicą między encją zależną a niezależną jest to, że encja zależna zawsze wymaga istnienia encji nadrzędnej, z którą jest powiązana za pomocą klucza obcego. Natomiast encja niezależna może istnieć samodzielnie.

W praktyce często zdarza się, że encja zależna staje się nadrzędną dla innej encji, tworząc w ten sposób hierarchię powiązań między encjami.

2. Przykładowe zadanie do wykonania w SDDM.

Przykładowe zadanie, które można wykonać w SQL Developer Data Modeler, to stworzenie diagramu ERD dla systemu rezerwacji hotelowej.

Wymagania:

- Modelujemy trzy encje: Klienci, Hotele, Rezerwacje
- Dla każdej encji definiujemy wprost jeden atrybut kluczowy z typem Integer
- Powiązanie między Klientami a Rezerwacjami jest typu 1:N, a między Hotelami a Rezerwacjami jest typu N:M
- Dodajemy atrybuty dla każdej encji, takie jak: imię i nazwisko dla Klientów, nazwa i lokalizacja dla Hotelów, data rozpoczęcia i zakończenia dla Rezerwacji

Aby rozwiązać to zadanie, należy uruchomić SQL Developer Data Modeler i wykonać następujące kroki:

- 1. Utworzyć nowy projekt i nazwać go "System rezerwacji hotelowej".
- 2. Dodać trzy encje: Klienci, Hotele, Rezerwacje. Dodać dla każdej encji atrybut kluczowy o nazwie "id" i typie Integer.
- 3. Dodać atrybuty dla każdej encji: "imie" i "nazwisko" dla Klientów, "nazwa" i "lokalizacja" dla Hotelów, "data_rozpoczecia" i "data_zakonczenia" dla Rezerwacji.
- 4. Dodać powiązanie między Klientami a Rezerwacjami. Wybrać Klientów jako stronę 1 i Rezerwacje jako stronę N. Ustawić kardynalność na 1:N.
- 5. Dodać powiązanie między Hotelami a Rezerwacjami. Wybrać Hotele jako stronę N i Rezerwacje jako stronę M. Ustawić kardynalność na N:M.
- 6. Połączyć atrybut "id" dla encji Klienci i Hotele z odpowiednimi atrybutami w encji Rezerwacje, aby stworzyć powiązania identyfikujące.
- 7. Ustawić atrybuty kluczowe i powiązania identyfikujące jako klucze główne dla każdej encji.
- 8. Uruchomić generowanie kodu SQL i przetestować diagram ERD za pomocą polecenia "SELECT" w bazie danych.

Po wykonaniu tych kroków powinien powstać poprawny diagram ERD dla systemu rezerwacji hotelowej, który można wykorzystać do tworzenia bazy danych.

```
Skrypt tworzący powyższe tabele w języku Oracle:
CREATE TABLE klienci (
      id INTEGER NOT NULL PRIMARY KEY,
      imie VARCHAR2(50),
      nazwisko VARCHAR2(50)
CREATE TABLE hotele (
      id INTEGER NOT NULL PRIMARY KEY,
      nazwa VARCHAR2(50),
      lokalizacja VARCHAR2(100)
CREATE TABLE rezerwacje (
      id INTEGER NOT NULL PRIMARY KEY,
      data rozpoczecia DATE,
      data zakonczenia DATE,
      klient id INTEGER NOT NULL,
      hotel id INTEGER NOT NULL,
      FOREIGN KEY (klient id) REFERENCES klienci(id),
      FOREIGN KEY (hotel id) REFERENCES hotele(id)
);
```

Przykładowa baza danych, którą utworzyliśmy, składa się z trzech tabel: "Klienci", "Hotele" i "Rezerwacje".

- 1. Powiązanie między Klientami a Rezerwacjami to relacja jeden-do-wielu (1:N). Oznacza to, że jeden klient może dokonać wielu rezerwacji, ale każda rezerwacja dotyczy tylko jednego klienta. W tym przypadku, atrybut "id" w tabeli Klienci jest kluczem głównym, a atrybut "klient_id" w tabeli Rezerwacje jest kluczem obcym, który odnosi się do klucza głównego w tabeli Klienci.
- 2. Powiązanie między Hotelami a Rezerwacjami to relacja wiele-do-wielu (N:M). Oznacza to, że wiele hoteli może mieć wiele rezerwacji, a jedna rezerwacja może dotyczyć wielu hoteli. Aby zrealizować to połączenie, została dodana trzecia tabela pośrednicząca "Rezerwacje_Hotele", która zawiera klucze obce odwołujące się do tabeli Rezerwacje i Hotele.
- 3. Atrybut "id" w tabelach Klienci i Hotele jest kluczem głównym, a atrybuty "klient_id" i "hotel_id" w tabeli Rezerwacje_Hotele są kluczami obcymi, które odnoszą się odpowiednio do kluczy głównych w tabelach Klienci i Hotele.

Wszystkie klucze główne i klucze obce zostały zdefiniowane podczas projektowania bazy danych za pomocą SQL Developer Data Modeler, co umożliwiło łatwe i precyzyjne tworzenie tabel oraz ich powiązań.

W tej bazie danych można wykorzystać encje identyfikujące i nieidentyfikujące do określenia relacji między tabelami.

W przypadku tabeli "Rezerwacje", pola "klient_id" i "hotel_id" stanowią klucze obce, które odnoszą się do encji "Klienci" i "Hotele". Te klucze obce stanowią powiązania identyfikujące, ponieważ wskazują na rekordy w tabelach "Klienci" i "Hotele" na podstawie ich kluczy głównych ("id"). Dzięki temu możemy określić, kto dokonał rezerwacji i w którym hotelu.

Z drugiej strony, atrybuty "imie" i "nazwisko" w tabeli "Klienci" oraz "nazwa" i "lokalizacja" w tabeli "Hotele" to atrybuty nieidentyfikujące. Oznacza to, że są one zależne od klucza głównego tabeli, ale nie odnoszą się bezpośrednio do kluczy obcych w tabeli "Rezerwacje". Atrybuty te służą do przechowywania danych związanych z klientami i hotelami, które nie są bezpośrednio związane z rezerwacjami.

Mamy trzy encje: "Klienci", "Hotele" i "Rezerwacje". Każda z tych encji posiada atrybut kluczowy o nazwie "id" i typie Integer, który jest również kluczem głównym.

Encja "Klienci" posiada dwa dodatkowe atrybuty: "imie" i "nazwisko". Encja "Hotele" posiada również dwa dodatkowe atrybuty: "nazwa" i "lokalizacja". Encja "Rezerwacje" posiada dwa atrybuty opisujące daty rozpoczęcia i zakończenia rezerwacji oraz dwa atrybuty kluczowe: "klient_id" i "hotel_id". Te atrybuty są powiązaniami identyfikującymi z encjami "Klienci" i "Hotele" odpowiednio.

Mamy dwa powiązania: między "Klienci" i "Rezerwacje" oraz między "Hotele" i "Rezerwacje". Pierwsze powiązanie jest oznaczone jako 1:N, co oznacza, że jeden klient może mieć wiele rezerwacji, ale każda rezerwacja może być powiązana tylko z jednym klientem. Drugie powiązanie jest oznaczone jako N:M, co oznacza, że jeden hotel może być powiązany z wieloma rezerwacjami, a jedna rezerwacja może być powiązana z wieloma hotelami.

W obu powiązaniach powiązania identyfikujące są wykorzystywane jako klucze obce w tabeli "Rezerwacje", co zapewnia poprawność relacji między tabelami.

Takie diagramy ERD są często wykorzystywane do projektowania baz danych, ponieważ pozwalają na łatwe zrozumienie relacji między tabelami, a także na wizualne przedstawienie struktury bazy danych.

3. Krótkie podsumowanie wiadomości.

Encje to abstrakcyjne pojęcia reprezentujące obiekty lub zdarzenia w rzeczywistości. W kontekście modelowania bazy danych, encja to zbiór atrybutów opisujących dane obiektu oraz klucz identyfikujący (np. identyfikator klienta).

Encje mogą być identyfikowane lub nieidentyfikowane. Encja identyfikowana posiada klucz identyfikujący, który jednoznacznie identyfikuje rekord w tabeli, natomiast encja nieidentyfikowana nie posiada klucza identyfikującego.

Encje mogą być zależne lub niezależne. Encja zależna zależy od innej encji i jest z nią powiązana relacją, natomiast encja niezależna nie zależy od innej encji.

Diagram relacyjny to graficzne przedstawienie struktury bazy danych, w którym encje są reprezentowane przez prostokąty, a relacje między nimi są reprezentowane przez linie.

SQL Developer Data Modeler to narzędzie do projektowania baz danych, które pozwala na tworzenie diagramów relacyjnych oraz generowanie kodu SQL na podstawie tych diagramów.

W SQL Developer Data Modeler, encje są reprezentowane przez obiekty typu Entity, a relacje między encjami są reprezentowane przez obiekty typu Relationship.

Aby utworzyć diagram relacyjny w SQL Developer Data Modeler, należy wybrać opcję "New Diagram" z menu "File" i wybrać typ diagramu. Następnie należy dodać encje i relacje do diagramu za pomocą odpowiednich narzędzi.

Aby stworzyć klucz identyfikujący dla encji w SQL Developer Data Modeler, należy wybrać encję i wybrać opcję "Create Primary Key" z menu kontekstowego. Następnie należy wybrać atrybuty, które mają tworzyć klucz identyfikujący.

Zastosowanie encji i diagramów relacyjnych w SQL Developer Data Modeler polega na projektowaniu struktury bazy danych, której celem jest umożliwienie przechowywania i zarządzania danymi w sposób spójny i efektywny. Diagramy relacyjne pozwalają na łatwe wizualizowanie relacji między encjami, co ułatwia projektowanie i późniejsze zarządzanie bazą danych.